

בלבבי משכן אבנה

USA 718.521.5231

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245

דע את ביטחונך ביטחון עצמי

ביטחון עצמי מול קהל

ננקוט בדוגמא מעשית בהפרש בתוקף איתנות הביטחון הנשען על האני מי שאני, לבין ביטחון הנסמך על תכונות חיצוניות.

אחת מהתופעות המוכרות היא מה שנקרא 'פחד במה', דהיינו ישנם הרבה אנשים שלא מסוגלים או לא מרגישים בנוח לעמוד מול קהל. ברם ישנם כאלו שאינם סובלים מפחד זה, לכאורה אין להם שום בעיה להתייצב מול קהל רחב להופיע, לדבר, להרצות וכו'.

אדם שלא חי באופן ברור את ה-'אני' מי שאני' שלו - אין לו ביטחון עצמי. ממילא בשעה שהוא עומד מול קהל הוא חש כמו עלה נידף. אולם זוהי טעות להסיק שכל מי שאינו סובל 'מפחד במה', זוהי הוראה חד משמעית שהוא חי את האני מי שאני שלו. כי באמת ישנם לא מעט אנשים שלא מודעים לאני שלהם, ובכל זאת כביכול יש להם ביטחון עצמי להתייצב מול קהל בלי שום בעיה. אולם אלו שואבים את ביטחונם מסיבות חיצוניות שנותנות להם כוח אל מול הציבור שמולם. יתכן והם גאוותנים מאוד, הם תופסים את עצמם כמרוממים הרבה מעבר לכל השוהים מולם. יש כאלו שמדמים לעצמם כי הם מלאי תוכן ובעלי כישורים, והם ראויים להעניק

דע את שמחתך • כוחות שרשי העצבות פרק ד'

כח הצהלה

שורש התיקון של עמלק, בחמישה מיני ערב רב, על זה נאמר: והעיר שושן צהלה ושמחה. צהלה זה אותיות לץ ה'. כאן נתקן הליצנות של ה' מיני ערב רב. יש עצבות שמגיעה מכוח הספקות, והתיקון הוא (קוהלת ט, כט) האלוקים עשה את האדם ישר, השמחה באה מתוך הישרות העצמית.

המן עיקר כוחו הוא ביחס להיותו ראש לערב רב. אין עיקרו כח שבעים אומות. אף שבודאי שגם זה מתגלה, אבל עיקר הדבר הוא (אסתר רבה ח, ה) הבן בנו של קרהו, הוא בא מכח המקרה, שזה שייך ליסוד שנקרא חמישה מיני ערב רב. שמחת פורים חלה על הביטול של הכח של הערב רב.

קומת הקלקול כמו שנתבאר הוא מגיע במהלכי הספק, ועל זה נאמר והמה בקשו חשבונות רבים, דעת דקלקול במחשבה, לעומת זאת כח התיקון, נאמר בו (קוהלת ט, כט) והאלוקים עשה את האדם ישר, (תהלים צז, יא) ולישרי לב שמחה. בהדר קיבלוה מאהבה ברצון (שבת פח, א), הם חזרו לישרי לב. כשחוזרים לישרי לב, אז זה נהיה צהלה. והעיר שושן צהלה ושמחה, מתגלה המהלך שאין כאן מציאות של ספקות.

מצד כך, כל שמחה מה ענינה, לתקן את חמישה מיני ערב רב, כידוע שמחה זה אותיות שמח - ה'. לשמח את ה', לתקן את ה' מערב רב. זה הטעם שמצינו בלשונות חז"ל, ששמחה חלה ב - ה', (ברכות ו, ב) כל המשמח חתן וכלה זוכה לחמשה קולות. וכן אמרו שהתורה משמחת בחמישה חלקים, מקרא, משנה, תלמוד, תוספתא ואגדה. מהיכן הגיעה תפיסה ששמחה חלה ב ה', כי הכוח שמכיל את הקלקול של השמחה, שזה עצבות, זה ה' מיני ערב רב. מצד כך השמחה חלה בהם. ועל כן נאמר ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, ואמרו חז"ל (מגילה טז, ב) שזה חמישה לבושי מלכות, לפי שהוא בא לגלות את הישרי לב, והשמחה חלה מהתרת הספקות.

בפורים נאמר (מגילה ז, ב) חייב איניש לבסומי עד דלא ידע, הוא בא לתקן את מערכת הדעת. לסלק את הדעת רע. הוא מסלק מציאות של חשבונות רבים. ולהיכן הוא מחזיר את האדם? הוא מחזיר אותו למהלך של אלוקים עשה את האדם ישר. לשם הוא מחזיר אותו. כשהאדם נמצא במעמקי הישרות, אז יש לו שמחה, וכשהוא לא נמצא במעמקי הישרות, אזי יש לו עצבות מכוח ספקות.

צריך להבין במעמקי הנפש, יש כאן שני שורשים לכוח העצבות, ושני תיקונים לכוח

האדם מחווה באצבע. שכשאנחנו רוצים להעמיד דבר, שהדעה שבו היא מוחלטת, אנחנו מצביעים עליו באצבע. על כן אמרו רבותינו דשם הדעת הוא בגימטריא אצבע במילוי, ועוד פנים. אם כן הגדרת הדבר, אצבעות מבררים מערכת של דעת.

האדם מעיקרא נברא, אשר יצר את האדם בחכמה. יש בו עוד כח שנקרא דעת, והדעת הזו היא מערכת לעצמה. זה עומק הניסיון של האכילה מעץ הדעת. עץ החיים הוא החכמה, כמו שנאמר (קוהלת ז', יב) החכמה תחיה את בעליה. עץ הדעת הוא דעת. כשהנחש פיתה את חוה לגעת בעץ, היכן הוא מקום הנגיעה, באצבעות, שמה כל המגע של האדם עם דברים. כלומר תחילת החיבור לעץ הדעת, בא מהמקום שנקרא אצבע. משם היה החיבור.

כל העצבות באה מאותה מערכת שנקראת דעת, ושם חלה העצבות בעולם. העצבות שחלה היום בעולם, זה מכוח האכילה מעץ הדעת. והוא מגיע מכוח הנגיעה, מכוח האצבעות, ומה שנאמר בו אתה הראית לדעת, שהאצבעות מבררות, הפך להיות הכל ספק. זה עומק הנפילה. אין לך קלקול גדול מבחירה שנקרא ספק. זה גופא כל שבירת הדעת. זה נקרא עץ הדעת רע. עץ הדעת טוב מברר, אין טוב בלא רע, הוא מברר את הדבר שהוא כך, זה, זה. מחווה באצבע. עץ הדעת רע, מעמיד את הדבר באופן שהכל ספק.

בשעה שהאדם אכל מעץ הדעת, הוא הפיל בזה לא רק את קומת הדעת, אלא גם את קומת החכמה, ועל זה נאמר (איוב ד, כא) ימותו ולא

בחכמה. נעלם ממנו האשר יצר את האדם בחכמה. חל מערכת של עצבות באופן של (משלי כד, ד) בחכמה יבנה בית. ומה קורה בשעה שהבית מסתלק ממנו החוכמה, נאמר בזה (תענית כב, ב) שלא יהא בתייהם קבריהם. זה הופך להיות בית, אבל בית הקברות. כשסילקתי מהבריאה את החכמה, אזי מתגלה יסוד עפר לעצבות, הוא עצבות.

כשסילקתי מהדעת את ה- זה, העמדת ספק, יש כאן עצבות. והרמז לזה, כל אצבע זה אותיות עצב- א'. עצב- א'. יש שמה עצבות. כל מערכת של עצבות חלה לעולם, מכוח מה שהעשר אצבעות הפסיקו לברר את הדבר, של מחווה באצבע. משם התחיל שורש הקלקול. וכשחל הקלקול, הוא חל בשניהם, במערכת הדעת, ובמערכת החכמה. מערכת הדעת הולידה ספק, מערכת החכמה הסתלקה, נשאר חומר, עפר. עצבות של חומר. ■ המשך בע"ה שבוע הבא מסדרת דע את שמחתך

העצבות. מי שהעצבות שלו באה מיסוד העפר, התיקון שלו? ריקוד. מי שהעצבות שלו באה ממהלכי הספקות, התיקון שלו? אלוקים עשה את האדם ישר. אלו הם שני תיקונים, לא ראי זה כראי זה, בשורשי נקודת התיקון של העצבות, שמשם מגיעים לשמחה.

מראה באצבעו

שורשי כוחות העצבות הם בעצם המלחמה התמידית, עם עמלק, שם נאמר שהמלחמה בידים, כמו שנאמר (שמות יז, יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, ואמרו חז"ל (ראש השנה כט, א) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברין. כדי להבין הדברים, עלינו להקדים לבאר מעט את כח הדעת שחל בידי האדם.

יש שני מערכות בקומה של הבריאה. האדם נברא בשתי כוחות. מערכת אחת היא מערכת של חכמה. חכמה במקור ההתהוות שלה, זה החכמה מאין תימצא, והוא נברא בכוח שנאמר בו אשר יצר את האדם בחכמה. זה כח אחד של הבריאה. והאדם נברא בעוד כוח שנקרא דעת. זה כוח שני שבו האדם נברא. שעל זה אומרת הגמרא (נדרים מא, א) במעלת הדעת, דדא ביה כולא ביה, דלא דא ביה מה ביה, מי שיש לו דעת יש לו את הכל, מי שאין לו דעת אין לו כלום. דעת קנית מה חסרת, דעת חסרת מה קנית (קוהלת רבה ז', כג). אין עני אלא בדעת (נדרים שם). כל

אחת מהמערכות האלה יש לו כח שנקרא עשרה. חכמה יצרה את כללות האדם, והעשרה מתגלה בקומת הכלל של האדם, כמו שאמרו חז"ל (אבות ה, א) בעשרה מאמרות נברא העולם, הוא מורכב מעשרה מאמרות. וכן הדעת מתגלה באצבעות של האדם, כי הדעת לעצמה היא מערכת שלימה של עשר, עשר אצבעות. אלו הם דברי רבותינו להדיא.

האופן הברור מאוד של גילוי הדעת באצבע, הוא על דרך שנאמר (דברים ד, לה) אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו. וכן נאמר (שמות טו, ב) זה אלי ואנוהו, ודרשו חז"ל (שיר השירים רבה ב, ג) שהיו ישראל מראין באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו, וכן על דרך זה אמרו חז"ל (תענית לא, א) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר (ישעיהו כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. כשבאים לברר דבר שזהו זה ואין אחר, על זה

מאשר תועיל. על כן, הגישה המאוזנת שמתאימה לרוב ככל הציבור עבדי ה', היא בניין וחיזוק הביטחון בקב"ה דרך לבוש תכונות הנפש השורשיות והיסודיות. לפיכך מכאן ולהבא נעסוק בדרכי העבודה לבניין מדרגת ביטחון אמצעית זו.

ידוע ומפורסם מאמר חז"ל - 'כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונים' . כלומר, כשם שלכל אדם ואדם הקב"ה צייר תואר פנים ומראה גוף חיצוני שונה האחד מהשני, כך גם בדעותיהם הבורא צר צורת נפש ייחודית על הרכב תכונותיה וסגולותיה וכוחותיה ומידותיה ודעותיה, לכל אחד שורשים וענפים השונים איש מרעהו.

בכל אדם קיים מגוון של תכונות נפש. תכונות אלו מתחלקות לשני סוגים כלליים: תכונות יסודיות ותכונות מתלוות. התכונות היסודיות הם התכונות איתם האדם נולד. כאשר ישנה תכונת שורש אחת שהיא בית אב לכל ענפי תכונות היסוד המסתעפות ממנה. לדוגמא: תכונת השורש של אברהם אבינו ע"ה היא מידת האהבה, תכונת השורש של יצחק אבינו ע"ה היא מידת הפחד, וכן תכונתו של יעקב אבינו ע"ה היא מידת הרחמים, וכן על זו הדרך.

תכונת השורש וכן שאר תכונות היסוד הנולדות ומסתעפות ישירות ממנה אלו הן תכונות עצמיות של הנפש, הן הם ה-'אני' של האדם. אלו הן תכונות פנימיות קבועות שאינן משתנות או מתחלפות. הן מציאות בלתי נפרדת מהנפש, תמיד הם יתנו ביטוי מסוים בכל תנועה מתנועות הנפש. פעמים שהביטוי יהיה יותר מורגש וברור, ופעמים הביטוי יהיה יותר דק ופחות בהיר, אך לעולם כוחות השורש נמצאים משפיעים ופועלים. ■ המשך בע"ה שבוע הבא מסדרת דע את ביטחונך

כבר סטה מה-'אני' כמות שאני' שלו, והוא כבר תוהה שמא הציבור צריכים משהו שהוא אינו הוא. אם הוא ממשיך לעמוד מולם במצב זה, הרי שכבר אין לו ביטחון איתן ויציב של אני מי שאני, והוא נכנס לניסיון של פחד בעמידתו אל מול הקהל.

אולם אם בעת ניסיון זה, מיד בזמן שהאדם מרגיש את הסטיה מהביטחון העצמי הפנימי, הוא מתקן את עצמו. דהיינו הוא חוזר ומעמיד - 'אני לא עושה הצגות!'. הזמינו אותי על מנת לשאת דברים לפי

מי שאני באמת, את הדברים הללו בדיוק אני מוסר. מי שלא מתאים לו לשמוע את מי שאני, שבפעם הבאה לא יבוא . ואם אין התאמה בין הדברים על פי מי שאני לעיקר ציבור השומעים, אזי המארגנים צריכים להזמין מרצה אחר שמהותו מתאימה למה שהציבור הזה צריכים לשמוע .

עבודת ביטחון מאוזנת - ביטחון בקב"ה דרך לבוש תכונות הנפש השורשיות

אמנם הגדרנו כי ביטחון מופשט בקב"ה ללא הישענות על שום לבוש הוא היעד הנכסף, אך כאמור זוהי עבודה שלעת עתה רק ליחידים ישנה יכולת נגיעה במדרגה עצומה זו. מאידך ברור כי גם הפיתוח של ביטחון עצמי 'נפרד' על ידי חיזוק כישרונות, תכונות ויכולת הסתגלות כפי שנוהגים אומות העולם והחיצוניים למיניהם, יותר תזיק

לציבור את מה שהם צריכים לקבל ממנו. ויש פעמים שאדם מרגיש כי הוא ניהן בכוח הסתגלות מהיר וחזק ממילא הוא חש כי ביכולתו להתאים את עצמו למה שהציבור דורש ומצפה ממנו. אולם ביטחון זה אינו יציב במיוחד, כי אילו בקהל ישב מאן דהו 'גברא רבה' שנתפס כמרומם מעבר לדרשן הגאווות, אזי גאווותו לא תעמוד לו עוד. וכן, אילו יתברר לבעל הדמיון כי כישוריו לא תואמים את הציבור המציאותי שמולו, אזי ביטחונו יתערער. וכן כוח הסתגלות לא תמיד יכול לתת מענה ראוי לצורכי הקהל.

אם בעת ניסיון זה, מיד בזמן שהאדם מרגיש את הסטיה מהביטחון העצמי הפנימי, הוא מתקן את עצמו.

לעומת זאת, אדם שיסוד בטחונו נשען על תכונות נפשו, הוא חי את הנפש. על כן, גם בשעה שהוא ניצב מול קהל - מבחינתו הוא לא עומד לפני קהל, הוא עומד לבד. כיוון שהוא מציג, מראה, משמיע, מרצה, מדבר את האני שלו - הוא מי שהוא באמת בלבד ולא מעבר לכך, ממילא לא משנה לו מי צופה בו

ושומע את דברו, ולא משנה לו כמה אנשים נצבים כנגדו.

אדם שחש הפרש בצורת ההופעה הדיבור והעמידה שלו מול קהל מחמת ריבוי הכמות של הציבור - דהיינו מול מנין שומעים קל לו, אך מול מאה או אלף אנשים הוא כבר רופס. וכן אם ישנה תחושת ההבדל ברגש בדיבור אל פשוטי העם ביחס לעמידה אל מול איכות אנושית של בעלי חכמה ודעה או חשיבות שררתית הניצבת מולו.

שינויי הרגש אלו הם הוראה כי אדם זה

ישעיה, מ, לא – וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו.

והנה האברים, נחלקים לרמ"ח אברים, אולם שורשם בתורה, תרי"ג מצות, כגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כנודע. ונמצא ששורש האבר - אברים, בתורה. ומצד כך אמרו (קידושין, פב, ע"ב) תניא, ר' נהוראי אומר, מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שכל אומנות שבעולם (הנעשית ע"י רמ"ח אברים) אין עומדת לו אלא בימי ילדותו, אבל בימי זקנותו הרי מוטל ברעב, אבל תורה אינה כן, עומדת לו לאדם בעת ילדותו ונותנת לו אחרית ותקוה בעת זקנותו, בעת ילדותו מהו אומר, וקוי ה' יחליפו כח יעלו "אבר" כנשרים וכו'. ועיין זוה"ק (בראשית, יב, ע"ב).

והבן שיש מדרגת תורה שהיא שורש להתפרטות, שורש לרמ"ח אברים, ויש מדרגת תורה דעוה"ב שהוא אור אחד בלי התפרטות. וזהו אבר כנשרים, אבר יחיד, ולא אברים רבים, ודו"ק. ומצד כך אמרו (גיטין, ס, ע"א) א"ר יוחנן משום רבי בנאה, תורה מגילה מגילה ניתנה (שורש של התפרטות), שנאמר אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי. ר"ש בן לקיש אומר, תורה חתומה ניתנה (היינו כח מדרגת אחד), שנאמר לקוח את ספר התורה הזאת.

ומצד מדרגת התורה שלעת"ל אין שורש לרמ"ח אברים, אלא אבר אחד. ועל לעת"ל אמרו (סנהדרין, צב, ע"ב) אותן שנים שעתידי הקב"ה לחדש בהן את עולמו, שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, צדיקים מה הן עושים, הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים, שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים, ושמה תאמר יש להם צער, ת"ל וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו. וכן אמרו בספרי (נשא, מ, מ) וישמרך - ישמרך בעוה"ב, וכן הוא אומר, וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים. אבר דייקא.

והבן שהשתא האדם נחלק לרמ"ח אברים, מפני שאכל מעץ הדעת, שהוא שורש עלמא דפירודא. אולם אילו אכל מעץ החיים, וכן לעת"ל, מכח עץ החיים יחזור הרמ"ח לאחד. וכמ"ש (פסיקתא זוטרתא, בראשית, ב, ט) שאילה - למה נברא עץ החיים. תשובה - שיאכלוהו לצדיקים לעתיד לבא בגן עדן ויחיו לעולם, שנאמר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים.

והיינו שכאשר יקומו בתחיית המתים יקומו בגוף של אבר אחד. וזהו כח הנשר "שמתחדש מזמן לזמן" כלשון הרבינו בחי (האזינו, לב, יא). ולכך הוא שורש לחידוש של תחיית המתים. וז"ל המלבי"ם (ויקרא, הקדמה) ואליך ישברון כל שוכני קבר, כי אחרי בלותם עוד יעלו אבר.

ואינו רק חידוש פעם אחת אלא חידוש תמידי, וכלשון הרמח"ל (מאמר הגאולה, ד"ה וכאן נכלל) ונמצא שהם חוזרים ומתחדשים

תמיד עד אין תכלית, ולכן אמר יעלו אבר כנשר, ואמר ירוצו ולא ייגעו, כי החיות הם רצוא ושוב (יחזקאל, א, יד) רצוא להשפיע ושוב לקבל (וזהו מלעילא לתתא, ואצל האדם השתא זהו להיפך, ודו"ק). ומעין כך כתב בתורת המגיד (דברים, האזינו, ד"ה להבין) וקוי ה' יחליפו כח, פירוש מחליפים במטי ולא מטי, וזהו יעלו אבר כנשרים, דהיינו נוגע ואינו נוגע, עיי"ש.

יחזקאל, יז, ג – הנשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר מלא הנוצה. ופרש"י, כמו כנף אל"א בלע"ז. לשון אחר, כמשמעו לשון אברים ממש, עכ"ל.

וכתב המלבי"ם (ויקרא, התורה והמצוה, פ"ט) וז"ל, וכנף ואבר הונח על האבר המעופף, הפרק העליון שבו מחוברים הנוצות נקרא אבר. ועיין עוד בדבריו (אילת השחר, סימן שצט) וז"ל, הפרק העליון באבר המעופף שבו מחוברים המכסים האברים המבדילים בין הצואר והגוף כידות האדם, נקרא אבר, כמו ארך האבר, אבר כיונה (תהלים, נח, ז), והנוצות הארוכות המחוברות שבו יעוף נקרא כנף, והפרק בעצמו נקרא אבר. ובזה יפרוש כנפיו יקחהו ישארו על אברתו (האזינו, לב, יא), כי דרך הנשר ליקח גוזליו ע"י הכנפים וישאם על האבר הפרק העליון שהוא חזק לסובלם שלא יפלו, עכ"ל.

והנה שורש כל הנבראים, דומם, צומח, חי, באדם, כנודע. ושורש הנשר בבחינת "נשרו אבריו", וכמ"ש האריז"ל (שער מאמרי רז"ל, יומא) וז"ל, כל הנשמות כלולות באדה"ר קודם שחטא, אח"כ (ע"י החטא) נשרו ממנו, עכ"ל. וזהו שורש הנשר, אבר הנשר הארוך, היינו שהוא ארוך, כי הוא אריכות אבר של אדה"ר. שנשמות שנפלו מאדה"ר הם בחינת בניו. ולכך הנשר לוקח על אברו הארוך את בניו, ודו"ק. כי נשר רחמן על בניו, והיינו מתקנם. כי בשורש הם אבריו ממש.

ותיקון אדה"ר, ונשירת אבריו כנ"ל, עיקרה ע"י יעקב, בבחינת אביר יעקב, מלשון אביר, אבר. וכמ"ש בשערי אורה (ש"ב) וז"ל, ובהתחבר אביר יעקב למידה הנקראת נשר אזי היא מתחדשת ומתמלאת כל טוב, ועליה נאמר חסידה ונוצה ועל זה נאמר המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעורכי, עכ"ל.

ושורש תיקון יעקב שאמרו עליו יעקב אבינו לא מת, אלא חי. והוא היפך מנשירת אברים, שהם בחינת מיתת אבר. וכתב בספר אמרי נעם (וישב) וז"ל, ואבר ח"י עולה אר"ך, שהוא בבחינת ארך האבר, וע"ד שאמרו רז"ל (ויק"ר, כו, ט) אפילו קצר ונעשה מלך, נעשה ארוך, עכ"ל. והוא תיקון יעקב שהוא בבחינת בריח התיכון שמברח מן הקצה אל הקצה, ל"אורך" כל הקומה, וזהו ארך האבר.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

טעם אחר שהיה נוהג בכריעות כחזירא ובזקיפות כחויא, כי חזירא הוא שבט הרומז למדת הדין, והיה עושה בכריעתו כי היה מכניע כוחות הדין בכריעה, עכ"ל. ובפרטות, זו הכנעה של עכן, עכ-ן, לשון כניעה, וכמ"ש (יהושע, ז, יט) ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי. ועי"ז נשקט כעס של הקב"ה. כעס, כע-ס. כי כאשר אין כניעה יש כעס, ודו"ק. ועי"ז נעשה עכירה, עכר, עכ-ר.

וכאשר ע"י הכריעה מבטל כח הרע, עי"ז נגדל כח הכורע, ונגדל ערכו, ערך, עכ-ר. ואזי נתגדל קומתו ונעשה כובע לראשו. כובע, כע-בו. והוא הגדלות היפך הכריעה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה:

כרע, כנען, כעס, כעת, כרעיו, עכן, כדלעמר, ערך, כובע, כמעט, נכנע, עכר.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

וכאשר מתגלה כניעה זו בגוף, זהו בחינת כרע, כע-ר. בטל למי שכורע לו. ודבר זה מתגלה בפרט בקרבן פסח שכתב ביה "ראשו על כרעיו". ואמרו בזה"ק (ח"ב, רלז, ע"א) לתברא ליה ולכפייא ליה, והיינו לשברו אותו ולהכניעו. וזהו כריעה שמבטל עצמו. וז"ל השפת אמת (כי תבא, תרל"א) נשתחוה ונכרעה - פירוש השתחויה שרוצה להכניע עצמו, ונכרעה לשון נפעל שכפי הרצון באמת זוכה להתגלות האמת להיות נכנע באמת לאמיתו, עכ"ל. ועי"ש (תרנ"ה). ובאמרי אמת (וישב) כתב וז"ל, כריעה במודים אין הכוונה כריעה בלבד, אלא להכניע ולבטל עצמו לרצון הקב"ה, עכ"ל.

ויש כריעה שמבטל זולתו, כמ"ש המהרש"א (קידושין, כט, ע"ב, ח"א) בעובדא דרב אחי בר יעקב, שהכניע בז' כריעות ז' כוחות של עשו, ומעין כך איתא באהבת יהונתן (הפטרה יום ב' דשבועות) וז"ל, כשמשותחים וכורעים מכניעין הקליפות, עכ"ל. ומעין כך איתא בבן יהוידע (ברכות, יב, ע"ב) וז"ל, נ"ל

ויחי | כ-ע בארץ כנען. כנען, כע-נ. כ-ע שורש של כניעה וביטול. וע"ש כן נקרא כנען. וכמ"ש ברמ"ז (בראשית) וז"ל, בהיותה מתוקנת נקראת ארץ ישראל, אבל עכשיו כנען מלשון כניעה, עכ"ל. ונקראת כנען מצד הקלקול, הכנעה דקלקול, כמ"ש בעץ הדעת טוב (וישב) וז"ל, העולם השפל הנקרא ארץ כנען, על שמכניע הנשמה להטותה אל החומר לשבור אוכל ותענוגי הגוף, עכ"ל. ומעין כך כתב בתולדות יעקב יוסף (שלח, אות יב) וז"ל, לשון כנעני, שהוא מכניע הצורה לחומר, עכ"ל.

ולהיפך מצד התיקון, כנען נכנע לקדושה. וכמ"ש באלשיך (בראשית, יב, ט) וז"ל, ללכת ארצה כנען - להכניע בזה העולם לגמור שיורי טהרה, עכ"ל. וכן כתב במחשף הלבן (לך לך) וז"ל, והכנעני - לשון כניעה ושבירה, להורות דהקליפה נשברת ונכנעת, עכ"ל. ומעין כך באור לשמים (וישב). וביסוד העבודה (ח"ב, מכתב כג). ומגן אברהם טריסק (בהר, ושלח). ונעם אלימלך (שלח, ומטות), ועוד.

ניתן להשיג בחנויות ספרים הנבחרות בארץ

כתר

בר רבא אמר רב, אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמן, כולן בני נחשון בן עמינדב הן. נחשון, נחש-ון, תיקן פגם נחש. ואלמוני, בנו, נעלם שמו, משורש פגם הנחש. שקודם חטא אכילה מעץ הדעת נקראת אשת אדה"ר חיה, ואח"כ חוה, ע"ש נחש חויה, כנודע. והיא נתעל-מה שמה, ושמה הראשון חיה נעשה אלמוני, טמיר. ועיין של"ה (שבועות, תורה אור, הג"ה, א) הגואל פלוני אלמוני כמה ברח מזה כמי שנשכו נחש. והנה י"א ששם הגואל היה טוב (עיין רש"י, רות, שם), טוב בגימ' י"ז, שם הדעת אהו-ה, גימ' טוב, כנודע.

חסד

ימין. אמרו (זהר חדש, רות, מח, ע"ב) מאי אלמוני, אלמוני ממש, דהא כתיב השיב אחור "ימינו", אמאי, אלא בגין דהא עד קץ הימין שכיבת לארעא, כדן הוא אלמוני. ועיין אור המאיר (רות, שם). ועיין אפיקי ים (שבת, קד, ע"א). ובדרך רמז, אחד בימינו, גימ' אלמני.

ועוד. חסד, מים. וכאשר נסתלק שפע המים, השיב אחור ימינו, נעשה בתחתון בחינת צמא, בגימ' אלמני.

גבורה

הגבורה מכסה על החסד, בבחינת תוכחה מגולה, אהבה נסתרת. וזהו אלמוני, שנתעלם החסד - אהבה (עיין ערך קטן חסד). וזהו ע"י גבורה. ובדרך רמז, מכסהו בגימט' אלמני. והוא מלשון אלם, תקיף וחזק, גבורה. וכן אמץ, בגימט' אלמני. וכתוב (משלי, כז, ה) טובה תוכחת - מגלה מאהבה - נסתרת, בגימט' אלמני.

תפארת

סוד קו אמצע שאינו נוטה לצדדים, והיא נקראת דרך סלולה. סלולה בגימט' אלמני. וכאשר נעשה בחינת אל-מני נאבד דרך הסלולה של יעקב ת"ת, ואזי הולך בדרכי עקלתון, בבחינת אחיו אנכי ברמאות. ויעקבני זה פעמים. כי נעתק בחינת הקול קול יעקב כי נעשה אלם - אלמני, ודבק בוידו אוחזת בעקב עשו.

נצח

סוד ממונו של אדם המעמידו על רגליו. אולם בסוד כל מה שקנה עבד קנה רבו אף גופו הופך להיות ממון של אדונו, ולכך נאבד שמו, שהרי בניו אינם מיוחסים אחריו.

פלא עליון. והנה איכא פלוני, מכוסה ונעלם, לשון כי יפלא (דברים, יז, ח), היפלא מה' דבר (בראשית, יח, יד). ואיכא אלמוני, אלמון מבלי שם (לשון רש"י, רות, ד, א). ואיכא פלמוני (דניאל, ח, יג). ופרש"י שם, הרי תיבה זו כשתים, לפלוני ואלמוני. ופלוני בראשית, ואלמוני בא-חרית. כמ"ש בזוה"ק (זהר חדש, רות, מח, ע"ב) פלוני, מכוסה גנוז מיומא דאתברי עלמא. אלמוני, דהא עד קץ הימין שכיבת לארעא, כדן הוא אלמוני. ולפ"ז פלמוני, איחוד העלם של רישא וסיפא. ועיין ריקאנטי (בראשית, ג, יב) וקראו פלוני כי הוא האור הגנוז (שנגנו בראשית), גם קראו אלמוני מיום גלות השכינה, בחינת אחרית.

חכמה

חכמה מאין תמצא, מן הכתר, שאינו רמוז באות גמורה אלא בקוצו של יו"ד. וכיון שאינו אות גמורה לא יתכן בו שם. ולכך שורש העלמות השם, שנעשה אלמוני משמו, היינו גילוי המאין תמצא. וכאשר נעשה מצד התיקון נרמז בו מש"כ (שמות, י, כו) ממנו נקח לעבד את ה', ר"ת אלמני. חכמה מאין תמצא. וכן כתיב (דברים, ט, יא) ויהי - מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן - הוי"ה אלי שני לחת האבנים לחות הברית, ר"ת אלמוני. מאין תמצא. וחכמה, כח-מה, בחינת מש"כ (יחזקאל, לז, יח) מה אלה לך, גימט' אלמני.

בינה

לב. עיין אפיקי ים (שבת, קד, ע"א) קץ של אחישנה הוא פה פתוח בלא נשיכת נחש (עיין ערך קטן דעת), משא"כ קץ של בעתה פה סתום, וכו', קץ של בעתה לבא לפומא לא גלי, והוא בסוד פה סתום, וכו', והוא אלמוני בלא נוקב', בני"י דאתרחק מינה בסוד היתה כאלמנה, והוא בסוד אלמון דימינו באחור, ומאיר רק מבתר כותלא, הנה זה עומד אחר כתלינו (שה"ש, ב, ט), וכו', ואזי יהיה חבלי משיח (בחינת אחורים) שהנוק' היא מקשה לילד, עכ"ל. ויתר על כן ח"ו נעשה קלקול בלב עצמו, ובדרך רמז, כתיב (מלכים, א, יא, ט) נטה לבבו מעם ה' אלקי, ר"ת אלמני.

דעת

דעת דקלקול, נחש. ואמרו (ב"ב, צא, ע"א) אמר רב חנן

ע"א. ועיין ליקוטי תורה, בראשית). ומבני יפת, אשכנז, כמ"ש (בראשית, י, ב) בני יפת, גמר, וגו', ובני גמר, אשכנז. ונקרא אלמוני כמ"ש המפרשים (עיין רד"ק שם ועוד). וזהו שורש לשון אשכנז, שקוראים קמץ סתום ולא פתוח כבני ספרד. והוא בחינת האלימות שבהם, סתום וקמץ, טמיר.

נשמה

בחינת ענוה, בגימט' אלמוני. כי הענו אין לו שם, בחינת משה שהיה ענו מכל האדם, אמר על עצמו, מחני נא מספרך אשר כתבת, ונעלם שמו בפרשת תצוה, ונעשה אלמוני.

חיה

חיה, בחינת חכמה (כח-מה) תחיה את בעליה. יגעי כח, בגימט' אלמוני. כי יגע לדבוק בנעלם, באין, בחינת מאין תמצא. עיין ערך קטן חכמה.

יחידה

עיין פירוש הר"מ בוטריל לספר יצירה (פ"א, מ"ה) והרב רבי אהרן המקובל הגדול פירש בספר הפ"דס וז"ל, מפולמות, ענין ההסתר, והוא מורכב מפלוני אלמוני, ורצונו בזה שסבת ההעדר אינו נעלם אלא נגלה שההעדר ידבק לאדם מצד שהוא מורכב מענינים הפכים (כללות ההפכים, רדל"א), א"כ החומר הוא כגוף מת, אבל סבת ההויה שהיא הנפש הוא נעלם מעיני בני"א ואפילו מהחכמים, והשגתו ביחידה. ובדרך רמז, הפך הוי"ה, גימט' אלמוני.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון

(שמואל, א, כא, ג) אל מקום פלני אלמוני. ופרש"י, אלמון, מאין שם, שאיני חפץ להזכיר כי דבר סתר הוא. וכן כתב (רות, ד, א) אלמוני, אלמון מבלי שם. ובמקומו יבם בעז ויצא דוד, שהם שם דקדושה, אשר שם שמות בארץ. בחינת א"י, מלכות. וכנגד כך בקלקול היו מחלון וכ"ליון, שיצאו מא"י לחוץ לארץ, כמ"ש (ב"ב, צא, ע"א). ודוד היפך כך, גר, כניסה מחוץ לארץ לא"י. ובדרך רמז, כתיב (שופטים, יט, יב) נכרי אשר לא מבני ישראל, ר"ת, אלמוני. ואז בהיותו גוי היה אלמוני, ואח"כ נכנס לכנס"י, גירות. וזהו בנפש, בני"י. ובמקום, א"י, כתיב (ישעיהו, ס, כא) לעולם יירשו ארץ נטר מטעי, ר"ת אלמוני. ויתר על כן, כתיב (דה"י, ב, יג, ה) אלהי יש"ר אל נתן ממלכה לדוד, ר"ת אלמוני. וכן דויד ויצא, גיט' אלמוני.

נפש

טוב בא"ת ב"ש, נפש. והגואל נקרא טוב (עיין ערך קטן יסוד), וכאשר נתעלם שמו נהפך לנפש, ומשם יצא דוד המלך, שהוא "נפש" הכוללת, כנודע, סוד מלכות. אולם יצא באופן נעלם, של חשש פסול. ולכך כתיב (רות, טו) יהיה לך למשיב נפש. וכ"תיב (שמואל, ב, יד, יד) ולא - ישא אלקים נפש וחשב מחשבות לבלתי - ידח ממנו נדח, ר"ת אלמוני. וזה קאי על דוד, לבלתי ידח ממנו נדח. ועל שונאיו אמר (תהלים, מ, טו) יבשו ויחפרו יחד - מבקשי נפשי לספוחה יסגו אחור ויכלמו - חפצי רעתי, ר"ת אלמוני.

רוח

רוח ממללא. והנה יפת בן נח הוא בחינת רוח כמ"ש הרמ"ז (נח, דף סח,

ומה שלעולם ברא כרעא דאבויה, נו"ה, בעבד אין חייס, אלא מתגלה נו"ה במקום בנים, ממון. ובדרך רמז, כתיב (בהר, כה, מב) עבדיהם, גימט' אלמוני.

הוד

מבני יפת, אשכנז (עיין ערך קטן רוח), ונקרא ארצם אלמוניא. ועיין שו"ת הרשב"א (ח"א, סימן תיג) שמעתי בבירור שמנהג חסידי אלמוניא לעסוק בדברי השדים, ומשביעין אותן ומשלחין אותן ומשתמשים בהן בכמה ענינים. ועיין פ"ח (שכ"ט, פ"ה). ושדים נקראים כן מלשון שדים נכונן, מקום הוד יופיה של אשה. ואמרו (שהש"ר, ד, יב) שדים נוי לאשה. וכן אמרו (זוהר, יתרו, פ, ע"ב) שדים שפירו דאתתא. ועיין בתיקונים (תיקון סט, קס, ע"א) ששם יופת, נצח והוד. הוד לשון יופי, יפת. והוא מ"ש יפת אלקים ליפת, שקאי על לשונו של יפת. ובדרך רמז, אודך על גימט' אלמוני. וכן עליו הוד, גימט' אלמוני.

יסוד

גאל בבחינת יסוד, כנודע. ועיין רי"קאנטי (בראשית, ג, יב) ויאמר סורה שבה פלוני אלמוני, אלו הם דברי הצדיק לגואל טוב. שתחלה נקרא טוב - יסוד, ואח"כ נקרא אלמוני, כי נעלם ונגזר הטוב. ועיין רש"י (רות, ד, א) ולא נכתב שמו, לפי שלא אבה לגאול. ובדרך רמז, כתיב (בהר, כה, כו) לא יהיה לו גאל, בגימט' אלמוני. וכאשר נתקן נעשה יום טוב, ובדרך רמז, יום טוב בנו, גימט' אלמוני.

מלכות

סוד שם במלכות, כנודע. וכתיב

מילון ערכים בקבלה • פרצוף תבונה

ויתר על כן כתב שם (שער אח"פ, פ"ג) וז"ל כי בערך האיכות נמצא התבונה היא רביעית של בינה (והוא אות ה' אחרונה של הויה, יה"ו - בינה, ה' - תבונה). ובערך הכמות מהחזה דבינה היא מחצית של בינה (כמ"ש שם, שכ"כ גדול שיעור מהחזה ולמטה, כמו מהחזה ולמעלה). גם יש מציאות אחר - ג', והוא שכמו שלפעמים עולה רחל להיות בכל פרצוף ז"א, כך זאת התבונה היא שוה בארכה כמו הבינה עצמה, ומתלבשת בינה בתבונה והם שוות. הרי שלשה מציאות, או שוה כמו הבינה, או מחציתה, או רביעית, עכ"ל. ועיין פתחי שערים (נתיב פרצוף או"א, פתח י). והנה תבונה עצמה נחלקת לג' מיני תבונות, כמ"ש בעץ חיים (שער יד, פ"ח, מ"ב) וז"ל, ד' בחינות נשים באמא עלאה. בחינת חב"ד שלה נקרא אמא עלאה, וחג"ת שלה נקרא תבונה ראשונה, ונה"י שלה תבונה שניה, ומלכות שלה נקרא תבונה שלישית, והיא רביעית בערך בינה, ובי"ס של תבונה זו ה"ג מתלבשת כל צלם דז"א, עכ"ל. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח קכט). ושער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ה).

והנה בהרחבה יותר, יש"ס פעמים נכלל בתבונה, כמ"ש בערכו. ובפרטות נקרא שמו תבונה. וכמו שביאר הגר"א (משלי, ב, ב) וז"ל, יש"ס הוא תבונה דחכמה, הבנת דבר על בוריו, וגנוז בתבונה שבבינה. תבונה שבבינה, להבין איך תלוי הבינה בדקדוק, ואז יבין גם (תבונה) של חכמה שגנוזה בשל בינה. ועיין סנהדרין (צג, ע"ב).

והנה אף שנחלקו אמא ותבונה לשנים פעמים נכללים לאחד ממש (היינו שנכללת תבונה בבינה), לצורך ז"א. כמבואר בערך יש"ס, ומבואר בפרטות בפתחי שערים (נתיב פרצוף או"א, פתח י) וז"ל, ואלו ב' המדרגות לפעמים נכללים לאחד על ב' מדרגות וכו', כי בעיבור ראשון דז"א אז נכללים ישסו"ת באו"א עלאין, אבל בזיווג שני דמוחין, אז נכללים או"א בישסו"ת, עיי"ש הטעם. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון

תבונה נקראת כן כי יש בקרבה אותיות בן ובת, כמ"ש באד"ז (רצא, ע"א) תבונה - כלא כללא דבנין, בן ובת, ו"ה, וכו', אתשכח דכללא דתרין בנין אקרי תבונה. וכן הוא בספר הפליאה (ד"ה ראה והבן שזה היה נקרא בית). (ופעמים אף ת"ת ונה"י נקראים תבונה, כי הם בחינת בן ובת. עיין עמק המלך שער יד, פרק קמג). ונקראת כן בפרטות בשעה שמניקה לז"א. וכתב הרמח"ל (כללים ראשונים, כלל כג) וז"ל, ותבונה בן ובת, כמ"ש באד"ז, כי בינה היא בבחינת העלאת ז"א להשתוות לאו"א, ותבונה להיפך. ומדרגת תבונה הוא מלכות של בינה, כמ"ש בעץ חיים (שער ד, פ"ה) וז"ל, גם תבין, כי הלא התבונה היא ה' אחרונה של בינה. ותבין בזה מש"כ בתיקונים, מלכות נפש תבונה - כי תבונה היא בחינת מלכות ובחינת נפש של הבינה. גם תבין בתבונה ענינה שהם בן ובת, אך בבינה לא נרמז רק הבן לבד, עיי"ש. ועיין עוד שם (שער טז, פ"א). ומבוא שערים (שער ד, פ"ח).

ובשמות הקודש חלוקים שמותיהם של בינה ותבונה, כמ"ש בעץ חיים (ש"ד, פ"ג) וז"ל, כבר ביארנו כי יש בינה ותבונה, בינה אהי"ה דיודיין, אל"ף ה"י יו"ד ה"י, ותבונה היא שם ס"ג, עכ"ל. וכמו שנתבאר בערך יש"ס ביחס לאבא ויש"ס, כן יחס בינה ותבונה. מחד התבונה שורש מלכות של אמא כנ"ל, וזו מדרגתה. אולם מאידך מקומה בחזה דאמא, כמ"ש בעץ חיים (שם) וז"ל, התבונה אינה מתחלת אחר סיום בינה, רק יוצאת מהחזה של בינה עצמה, כמו רחל היוצאת מהחזה דז"א, גם התבונה יוצאת מחזה דבינה, כי ארוכה בכל שיעור החכמה, עיי"ש. אולם יש שוני בין יחס אבא ויש"ס ליחס אמא ותבונה, כמ"ש בעץ חיים (שער יד, פ"ב, מ"ת) וז"ל, וכבר נודע מ"ש בענין לאה ורחל בהיותן עומדים באחורי ז"א, שאז העקבים של לאה נכנסין תוך ראש רחל העומדת תחתיה, וכן הענין בכאן, שעקבים של רגלי הבינה נכנסין תוך ראש תבונה, משא"כ באבא ויש"ס העומד תחתיו, עיי"ש הטעם. וסיים שם וז"ל, ולכן אע"פ שאח"כ נחלקו לב' פרצופים, נשאר ביניהן קשר אמיץ וחזק ע"י עקבים הנ"ל, עכ"ל.

כדי לקבל את המילון מההתחלה, אנא בקש לכתובת info@bilvavi.net

אנציקלופדיה מחשבה

חולון יום ד' 20:30
משפ' אליאס
רח' קדמן 4
לפרטים 050.418.0306

אנציקלופדיה עבודת ה'

יום ג' 20:30 בדיוק
ישיבה ראשית חכמה
רח' בן ציון אטון 8 הר
חוצבים

ישראל 073.295.1245 ■ USA 718.521.5231

להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון info@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | books2270@gmail.com
ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829
שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בברכה בכתובת rav@bilvavi.net
או בפקס: 03-548-0529 | בשליחת שאלה בפקס, במספר הפקס שאליו תוחדר התשובה,
נא לציין מספר פקס שזמן תמיד, או את מספר התא-הקולי של הפקס]